

Crna Gora
Skupština Crne Gore
Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje
Broj 00-63-10/23-
Podgorica, 13. april 2023. godine

Na osnovu člana 73 stav 5 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje Skupštine Crne Gore, sa 34. sjednice održane 03. marta i 07. aprila i 36. sjednice održane 13. aprila 2023. godine podnosi

IZVJEŠTAJ SA KONSULTATIVNOG SASLUŠANJA

Vladimira Jokovića, potpredsjednika Vlade za ekonomski sistem i ministra poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede na temu: „Stanje i perspektive poljoprivrede i ruralnog turizma u Crnoj Gori“

I Na osnovu člana 73 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje je, na 27. sjednici, održanoj 1. decembra na Inicijativu poslanice Jelene Božović broj 00-63-10/22-40, sa sedam glasova „ZA“, odlučio je da održi konsultativno saslušanje Vladimira Jokovića, potpredsjednika Vlade za ekonomski sistem i ministra poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede na temu: „Stanje i perspektive poljoprivrede i ruralnog turizma u Crnoj Gori“.

Odbor je odlučio da, pored potpredsjednika Vlade za ekonomski sistem i ministra poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Vladimira Jokovića, na sjednicu pozove i: Anu Novaković Đurović, ministarku ekologije, prostornog planiranja i urbanizma; Gorana Đurovića, ministra ekonomskog razvoja i turizma, mr Aleksandra Damjanovića, ministra finansija, Armina Mujevića, v.d. direktora Uprave za gazdovanje šumama i lovištima Crne Gore; Milana Gazdića, direktora Agencije za zaštitu životne sredine; Boška Miličića, predsjednika Poljoprivrednog klastera u Nacionalnom udruženju poljoprivrednika Crne Gore; Milutina Đuranovića, predsjednika Odbora udruženja poljoprivrede i prehrambene industrije Privredne komore.

Saslušanju su prisustvovali: Andrijana Rakočević, generalna direktorica Direktorata za ruralni razvoj, Miroslav Cimbalević, generalni direktor Direktorata za poljoprivredu u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede; Miloš Medenica, državni sekretar u Ministarstvu finansija, Vladan Stevović, v.d. generalnog direktora Direktorata glavnog državnog arhitekta i razvoja arhitekture u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma; Aleksandra Slavuljica-Gardašević, generalna direktorica Direktorata za razvojne politike u turizmu i Anka Kujović, samostalna savjetnica u Direkciji za diverzifikaciju turističkog proizvoda, Milan Gazdić, direktor i Stanislava Lazarević, koordinatorka Sektora za dozvole i saglasnosti, Agencija za zaštitu životne sredine; Armin Mujević, direktor Uprave za gazdovanje šumama i lovištima, Milutin Đuranović, predsjednik Odbora i Lidija Rmuš, sekretarka Odbora udruženja poljoprivrede u Privrednoj komori Crne Gore, Ratko Batakovića, menadžer i Ivica

Bokovac, menadžera sektora voćarstva u Poljoprivrednom klasteru u Nacionalnom udruženju poljoprivrednika Crne Gore.

II Poslanica Jelena Božović, podnositeljka Inicijative za konsultativno saslušanje, dala je uvodno obrazloženje i saopštila razloge za podnošenje iste. Istakla je da su povod za podnošenje ove Inicijative objavljeni preliminarni podaci Uprave za statistiku (MONSTAT) koji se odnose na spoljnotrgovinsku robnu razmjenu Crne Gore za 2022. godinu i koji ukazuju na značajan porast uvoza u odnosu na 2021. godinu. Ukazala je da je namjera da se saslušanjem utvrdi koliki udio u izvozu imaju poljoprivredni i šumski proizvodi, zatim da li se prilikom sakupljanja nezaštićenih divljih vrsta životinja, biljaka i gljiva poštuju odredbe Zakona o zaštiti prirode i Pravilnika o bližem načinu i uslovima sakupljanja, korišćenja i prometa nezaštićenih divljih vrsta životinja, biljaka i gljiva koje se koriste u komercijalne svrhe. Takođe, kao povod za podnošenje Inicijative istakla je potrebu da se dobiju informacije u kojoj je fazi priprema Nacionalne strategije poljoprivrede i ruralnih područja koja je istekla 2020. godine, utvrde razlozi zbog kojih poljoprivredni proizvođači ne uspijevaju da koriste bespovratna sredstva iz IPARD programa, kao i skrene pažnja na značaj razvoj turizma u ruralnim oblastima kako bi se smanjilo siromaštvo na selu i obezbjedio dodatni izvor prihoda lokalnim zapošljavanjem.

Vladimir Joković, potpredsjednik Vlade za ekonomski sistem i ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, govoreći na temu saslušanja predstavio je podatke ukupne razmjene poljoprivrednih proizvoda u 2022. godini praveći komparaciju sa podacima iz 2021. godine, podsjetivši na izazove sa kojima se Ministarstvo u izvještajnom periodu suočavalo. Govorio je o mnogobrojnim problemima sa kojima se poljoprivrednici u Crnoj Gori susrijeću, zatim je podsjetio na problem odlaska stanovništva sa sela i nemogućnost zadržavanja istog u ruralnim područjima, naročito mlađe populacije, kao i na neizvjesnost koje bavljenje poljoprivredom nosi. Takođe je podsjetio i na učinjeno od strane Ministarstva u prethodnom periodu, kao što je, između ostalog, otvaranje Kuće poljoprivrede u Bijelom Polju i na planove za otvaranje istih u Beranama i Pljevljima.

Naveo je razloge zbog kojih sredstva iz IPARD II programa nijesu u dovoljnoj mjeri povučena i predstavio na koji način će ti nedostaci uočeni u okviru ovog programa biti ispravljani kroz program IPARD III. Ukazao je da je kroz IPARD III opredijeljeno značajno više sredstava i da je predviđeno veći broj mjera koje treba finansirati. Istakao je da je za efikasno sprovođenje IPARD programa potrebno angažovanje svih institucija sistema, kako na državnom, tako i na lokalnom nivou.

Vladan Stevović, v.d. generalnog direktora Direktorata glavnog državnog arhitekta i razvoja arhitekture u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma podsjetio je na probleme migracije stanovništva iz seoskih područja ka urbanijim centrima i negativne implikacije koje ove migracije sa sobom nose. Informisao je da je u toku izrada novog Prostornog plana Crne Gore do 2040. godine. Kada je u pitanju registracija seoskih domaćinstava ukazao je na problem registrovanja ruralnih objekata za turizam usljed nepostojanja planske dokumentacije za seoska područja. Istakao je da je u Prostornom planu Crne Gore poljoprivreda tretirana kao jedan od prioritarnih pravaca ekonomskog i društvenog razvoja, s obzirom na njen multifunkcionalni značaj odnosno činjenicu da poljoprivreda ima mnogo veći značaj od same proizvodnje hrane i sigurnosti snabdijevanja hranom. Na kraju je istakao da koncept budućeg razvoja Crne

Gore treba da otvori mogućnost ka rješavanju aktuelnih problema razvoja u svim sektorima privrede, kao i da je potrebno da bude zasnovan na principu održivog razvoja.

Miloš Medenica, državni sekretar u Ministarstvu finansija, govoreći o ideji formiranja kreditno-garantnog fonda, saopštio je da je stava da je Investiciono-razvojni fond Crne Gore bolja opcija za kreditiranje poljoprivrednih preduzetnika. Takođe, informisao je da Ministarstvo finansija preduzima sve neophodne korake kako bi se procedura za povlačenje sredstava iz IPARD programa pojednostavila.

Anja Amidžić, generalna direktorica Direktorata za upravljačku strukturu u Ministarstvu finansija, informisala je o realizovanim aktivnostima po pitanju praćenja povlačenja sredstava iz IPARD programa i pružanja podrške poljoprivrednicima kako bi dobili sredstva neophodna za investicije u poljoprivredi.

Aleksandra Slavuljica Gardašević, generalna direktorica Direktorata za razvojne politike u turizmu u Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma na početku izlaganja istakla je da Crna Gora do 2025. godine treba da bude prepoznata kao destinacija razvijenog ruralnog turizma, da su izazovi ka tom cilju brojni i da Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma ne može imati jedinu odgovornost za ostvarenje istog, kao i da je uključenost svih relevantnih aktera neophodna i nužna. Naglasila je važnost usklađivanja zakonskih i podzakonskih akata iz oblasti ruralnog turizma, ukazala je da nedostatak adekvatne promocije ovog vida turizma izostaje, kao i da su brojni potencijali koje je potrebno kvalitetnije iskoristiti. Informisala je da je Ministarstvo u periodu 2019-2022. godine sprovodilo Program razvoja ruralnog turizma Crne Gore prepoznajući potencijale ruralnih područja Crne Gore. Upoznala je da je kroz Program podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2023. godinu u planu sprovođenje mjera za podršku seoskim domaćinstvima na unaprjeđenju ponude i podizanju kvaliteta usluga. Govoreći o daljim aktivnostima, informisala je da je Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma pripremlilo Nacrt programa razvoja ruralnog turizma u Crnoj Gori 2023-2025. godine, da je javna rasprava o Nacrtu u toku, ali da interesovanje javnosti nije na potrebnom nivou.

Na kraju izlaganja iznijela je prijedloge za kreiranje snažnijeg turističkog ambijenta u dijelu ruralnog turizma.

Milan Gazdić, direktor Agencije za zaštitu životne sredine, ukazao je da Pravilnikom o bližem načinu i uslovima sakupljanja, korišćenja i prometa nezaštićenih divljih vrsta životinja, biljaka i gljiva koje se koriste u komercijalne svrhe nije propisana jasna odredba prema kojoj sakupljač treba da izvještava Agenciju, već samo da vodi evidenciju. Informisao je o spremnosti za uspostavljanje mreže NATURA 2000 i aktivnostima koje se sprovode radi unaprjeđenja stanja po pitanju zaštićenih područja.

Armin Mujević, v. d. direktora Uprave za gazdovanje šumama i lovištima Crne Gore, predstavio je podatke koji se odnose na sječu šuma u prethodnoj godini, govorio je o nelegalnim aktivnostima koje se sprovode u oblasti šumarstva, kao i koracima koji se preduzimaju kako bi se te aktivnosti suzbile. Govorio je o Strategiji razvoja šuma i šumarstva i fazi u kojoj se radi na ovoj Strategiji nalazi.

Milutin Đuranović, predsjednik Odbora udruženja poljoprivrede i prehrambene industrije Privredne komore, u svom izlaganju govorio je o postulatima koje treba uspostaviti i poštovati kako bi se obezbijedila održivost poljoprivrede u Crnoj Gori. Istakao je da je tržište poljoprivrednih proizvoda u Crnoj Gori previše liberalno i karakteriše prekomjerni uvoz što i uzrokuje brojne probleme u poljoprivrednom sektoru Crne Gore, što stvara nesigurnost i demotiviše stanovništvo za ostanak na selu i bavljenje poljoprivredom. Naglasio je da poljoprivreda mora zauzeti istaknutije mjesto u privredi Crne Gore i da je jedan od načina za postizanje tog cilja veće izdvajanje finansijskih sredstava za istu.

Ratko Bataković, menadžer u Poljoprivrednom klasteru, u uvodnom obrazloženju je predstavio rad Klastera, principe na kojima je Klaster zasnovan – transparentnost i odgovornost, napravio je kratak osvrt na aktivnosti koje su u prethodnom periodu inicirali i realizovali. Ukazao je da je ruralni razvoj u Crnoj Gori nedovoljno poznat koncept razvoja i napravio poređenje sa stanjem u Evropskoj uniji. Istakao je da je potrebno pronaći najbolje modele kako bi stanovništvo ostalo na selu. Naglasio je da nedostatak adekvatne komunikacije jedan od najvećih problema za ruralni razvoj, navodeći kao primjer problem koji su imali prilikom izrade Agrobudžeta za 2023. godinu. Ukazao je da je ruralni turizam najbolji način kako bi se populacija zadržala na selu i u ruralnim područjima. Na kraju izlaganja je naglasio na potrebu zajedničkog rada i međusektorske podrške kako bi se stanje u oblasti ruralnog turizma i ruralnog razvoja unaprijedilo.

III U raspravi, vezanoj za predmetnu temu, učestvovali su: Jelena Božović, članica Odbora, Tamara Vujović, predsjednica Odbora, Genci Nimanbegu, zamjenik predsjednice Odbora i Bogdan Božović, član Odbora.

Tokom rasprave postavljena su brojna pitanja i iskazani stavovi i mišljenja. Ukazano je na potrebu jačanja administrativnih kapaciteta na državnom i lokalnom nivou, savjetodavnih kapaciteta i regionalnih kancelarija kako bi sredstva iz IPARD programa bila adekvatna i u potpunosti iskorišćena, bilo je riječi o Strategiji razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2023-2028, koja trenutno u fazi sprovođenja javne rasprave, o mjerama agrarne politike i strateškim ciljevima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, o problemu male pokrivenosti uvoza izvozom i uzročnicima takvog stanja, o mjerama direktnih davanja za biljnu i stočarsku proizvodnju, o problemu eksploatacije šuma, o oslobađanju korisnika IPARD programa od plaćanja PDV-a, o problemima koji nastaju zbog nepostojanja DUP-ova za mnoge opštine i nemogućnosti dobijanja urbanističko-tehničkih uslova, o planovima za Kuću voća u Andrijevici. Takođe, tokom diskusije je bilo riječi i o tome koji dio Crne Gore je Prostornim planom Crne Gore planiran za poljoprivredno zemljište, o podsticajnim mjerama i studijskim posjetama koje Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede sprovodi kako bi se mlađa populacija animirala za povratak selu i bavljenje poljoprivredom, o subvencijama u ruralnom turizmu i položaju žena u kontekstu razvoja ruralnog turizma, o procedurama za registraciju seoskih domaćinstava i o načinima kako ova domaćinstva uvesti u sistem fiskalizacije, o procedurama Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore kao biznis barijerama za razvoj ženskog preduzetništva u ruralnom turizmu, o sprječavanju

građevinskih aktivnosti u maslinjacima, o poremećajima na tržištu, posljedicama koje su usljed poremećaja nastali kao i načinima kako ih prevazići u budućem periodu.

Odbor je sa sedam glasova „ZA“ utvrdio ocjene i stavove i odlučio da shodno članu 73 stav 5 Poslovnika Skupštine Crne Gore dostavi Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma; Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma, Ministarstvu finansija, Upravi za gazdovanje šumama i lovištima Crne Gore; Agenciji za zaštitu životne sredine. na dalju realizaciju i Skupštini Crne Gore, Odboru udruženja poljoprivrede i prehrambene industrije Privredne komore i Poljoprivrednom klasteru u Nacionalnom udruženju poljoprivrednika Crne Gore, na upoznavanje, sljedeće:

OCJENE I STAVOVE

1. Odbor ocjenjuje da je od izuzetne važnosti da Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede ubrza proces donošenja Nacionalne strategije poljoprivrede i ruralnih područja za period 2023-2028. godina;
2. Odbor ocjenjuje da je potrebno da Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma međusobno usklade ciljeve i aktivnosti iz Nacionalne strategije poljoprivrede i ruralnih područja za period 2023-2028. godina i Programa razvoja ruralnog turizma za period 2023-2025;
3. Odbor ocjenjuje obaveznim da Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma donese prostorno-plansku dokumentaciju za ruralna područja i pripremi izmjene/dopune zakona i podzakonskih akata, radi registracije objekata i pribavljanja urbanističko-tehničkih uslova, kao jednog od neophodnih pretpostavki za podnošenje Zahtjeva za podršku kroz IPARD program
4. Odbor ocjenjuje da je potrebno da se izmjenama regulative obezbijedi oslobađanje od PDV-a za korisnike IPARD programa, a shodno Zakonu o potvrđivanju Okvirnog sporazuma između Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore i Evropske komisije o pravilima za sprovođenje finansijske pomoći Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretpristupne podrške (IPA II) („Službeni list Crne Gore, Međunarodni sporazumi“ 05/15);
5. Odbor ocjenjuje neophodnim formiranje stručne službe na nivou Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i/ili lokalnih samouprava koja bi pripremala neophodnu dokumentaciju i popunjavala zahtjeve za podršku kroz IPARD III program, za sva zainteresovane poljoprivrednike;
6. Odbor ocjenjuje da je potrebno da se u saradnji Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstva finansija uspostaviti kreditno-garantna linija/fond koji bi pružio podršku poljoprivrednicima i/ili bio garant za obezbjeđenje podrške za dobijanje početnih sredstava kod komercijalnih banaka ili adekvatnu mjeru u okviru postojećeg Investiciono-razvojnog fonda koji bi pružio potrebne garancije za početna sredstva za dobijanje podrške iz fondova EU u oblasti poljoprivrede;

7. Odbor ocjenjuje da je potrebno da Vlada Crne Gore, na predlog Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, donese i sprovedi prioritete mjere kroz Agro-budžet, prije svega subvencionisanja nabavke junica, podrška sektoru mljekarstva, kao i da se planiraju sredstva za naknadu štete od elementarnih nepogoda;
8. Odbor ocjenjuje da je potrebno da se prilikom donošenja novih Zakona o zaštiti prirode i Zakona o šumama propiše način sakupljanja i obaveza vođenja registra o količini sakupljenih gljiva, ljekovitih biljaka i šumskih plodova.
9. Odbor je stava da je potrebno obezbijediti multisektorski pristup rješavanju problema u oblasti poljoprivrede, ruralnog razvoja i ruralnog turizma;
10. Odbor ocjenjuje da je neophodno raditi na povećanju pokrivenosti uvoza izvozom;
11. Odbor ocjenjuje da je neophodno da se u saradnji Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstva finansija u Budžetu Crne Gore za 2024. godinu obezbijede sredstva za izgradnju Kuće voća u Andrijevići, subvencionisanje seoskih domaćinstava putem javnih poziva, subvencije u poljoprivredi i ruralnom razvoju;
12. Odbor je stava da je neophodno da se u saradnji Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma radi na promociji poljoprivredne proizvodnje, razvoja ruralnog turizma, očuvanja katuna, kao i omogućavanja registrovanja smještaja na katunima uz očuvanje njihove autentičnosti (bez nadogradnje kupatila i modernizacije objekata), registrovanje kampova i omogućavanje pružanja usluga u kampovima;
13. Odbor ocjenjuje da je potrebno da Ministarstvo finansija, u saradnji sa resornim ministarstvima, radi na otklanjanju biznis barijera u sektorima poljoprivrede i ruralnog turizma, naročito u dijelu koji se odnosi na fiskalizaciju seoskih domaćinstava, zbog ograničene dostupnosti struje i interneta. Dodatno, primarna aktivnost ovih domaćinstava je poljoprivredna djelatnost dok je turizam način plasiranja proizvoda „na kućnom pragu“;
14. Odbor preporučuje Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma da radi na pružanju podrške uspostavljanja degustionica u seoskim domaćinstvima i da omogući registracija objekata koji se bave pružanjem usluga pripremanja i usluživanja hrane, ne i uslugama smještaja, kao i da se u jelovnicima ponude tradicionalna jela i jela čiji sastojci su iz prirode. Neophodno je precizirati zakonska rješenja koja se odnose na pružanje usluga hrane karakteristične za predio u kojem se nalazi seosko domaćinstvo;
15. Odbor ocjenjuje neophodnim da Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma i Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma rade na uspostavljanju brenda poljoprivrednog proizvoda iz zaštićenih područja;
16. Odbor preporučuje da resorna ministarstva nađu način za uspostavljanje prehrambene i farmaceutske proizvodnje od sakupljenog ljekovitog bilja i šumskih nedrvenih proizvoda;

17. Odbor ocjenjuje da je neophodno da Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma u saradnji sa jedinicama lokalne samouprave izmjenom zakonskih rješenja omogući dobijanje rješenja o odobrenju djelatnosti za pružanje usluga hrane i smještaja za domaćinstva koja rade sezonski sa višegodišnjim rokom važenja, kako bi se uklonila administrativna barijera i obaveza godišnjeg pribavljanja odobrenja.

Detaljna izlaganja članova Odbora i svih saslušanih gostiju sadržana su u Zapisniku sa 34. sjednice, čiji je sastavni dio i audio zapis sa sjednice.

PREDSJEDNICA ODBORA

Tamara Vujović

Dostavljeno:

- Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede;
- Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma;
- Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma;
- Ministarstvu finansija;
- Upravi za gazdovanje šumama i lovištima Crne Gore;
- Agenciji za zaštitu životne sredine;
- Skupštini Crne Gore; (na upoznavanje)
- Odboru udruženja poljoprivrede i prehrambene industrije Privredne komore;
- Poljoprivrednom klasteru u Nacionalnom udruženju poljoprivrednika Crne Gore.